

УДК 338

Толпежнікова Тетяна Георгіївна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

Толпежнікова Татьяна Георгиевна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры
менеджмента внешнеэкономической деятельности
Донецкий государственный университет управления*

Tolpezhnikova Tetyana

*Candidate of Economic Science, Associate Professor of the
Department of Management of Foreign Economic and Innovation Activities*

Donetsk State University of Management

ORCID: 0000-0001-7404-5912

**ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗЕД
ВІТЧИЗНЯНИХ ВЕРТИКАЛЬНОІНТЕГРОВАНИХ КОМПАНІЙ
ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕНЕДЖМЕНТА ВЭД
ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ВЕРТИКАЛЬНО ИНТЕГРИРОВАННЫХ
КОМПАНИЙ
WAYS TO IMPROVE FEA MANAGEMENT OF DOMESTIC
VERTICALLY INTEGRATED COMPANIES**

Анотація. Сьогодні проблема ефективно функціонуючої сфери зовнішньоекономічної діяльності як в Україні, так і в міжнародному співтоваристві є досить актуальною, оскільки така діяльність здійснюється в сучасному глобальному середовищі, яке встановлює жорсткі вимоги до якості продукції, науково-технічних інновацій та

дотримання міжнародних стандартів. В сучасних умовах розвитку суспільства одним з основних факторів, що допомагає визначити конкурентоспроможність підприємства, є ступінь зростання системи зовнішньоекономічного розвитку. У дослідженні використовувались загальнотеоретичні методи наукового пізнання: синтез, дедукція, індукція та інші методи. Стаття присвячена актуальним питанням управління зовнішньоекономічною діяльністю вітчизняних вертикальноінтегрованих компаній у сучасних умовах. Розглянуто кроки на шляху спрощення процедур митного оформлення товарів, необхідне детальне вивчення та визначення чіткої системи переходу та подальшої взаємодії підприємства з новим веб-порталом та митницею. Проаналізовано механізм здійснення зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві вертикальноінтегрованого типу. Були розглянуті особливості створення та впровадження «єдиного вікна для міжнародної торгівлі». Наголошено на важливості підвищення професійного рівня зовнішньоекономічної діяльності та впровадження інноваційних аспектів для підвищення ефективності вертикально інтегрованих компаній. Основні кроки на шляху вдосконалення ведення зовнішньоекономічної діяльності експортно-орієнтованими підприємствами в Україні як з боку держави, так і з боку підприємства. З метою вдосконалення зовнішньої політики та вибору найбільш пріоритетних напрямків розвитку необхідно здійснити низку заходів, спрямованих на розвиток як досліджень і розробок, так і науково-інноваційної інфраструктури та науково-технічної інтеграції підприємства, що забезпечить такі результати як: лідерство в показниках інноваційної діяльності в Україні; розробка та використання сучасних технологій, що дозволяють виробляти нові види продукції; створення нових технологій, заснованих на енергоефективності та екологічності. Практичне значення отриманих результатів: пропонується послідовність дій вертикальноінтегрованої компанії щодо

підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності, пропонуються найкращі перспективні шляхи розвитку, розробляються пропозиції щодо вдосконалення зовнішньої політики.

Ключові слова: менеджмент, зовнішньоекономічна діяльність, вертикальноінтегровані компанії, податки, фіскальна служба, «єдине вікно».

Анотація. Сегодня проблема эффективно функционирующей сферы внешнеэкономической деятельности как в Украине, так и в международном сообществе является весьма актуальной, поскольку такая деятельность осуществляется в современной глобальной среде, устанавливает жесткие требования к качеству продукции, научно-технических инноваций и соблюдения международных стандартов. В современных условиях развития общества одним из основных факторов, помогающих определить конкурентоспособность предприятия, является степень роста системы внешнеэкономического развития. В исследовании использовались общетеоретические методы научного познания: синтез, дедукция, индукция и другие методы. Статья посвящена актуальным вопросам управления внешнеэкономической деятельностью отечественных вертикальноинтегрированных компаний в современных условиях. Рассмотрены шаги на пути упрощения процедур таможенного оформления товаров, необходимо детальное изучение и определение четкой системы перехода и дальнейшего взаимодействия предприятия с новым веб-порталом и таможенной. Проанализирован механизм осуществления внешнеэкономической деятельности на предприятии вертикальноинтегрированного типа. Были рассмотрены особенности создания и внедрения «единого окна для международной торговли». Подчеркнута важность повышения профессионального уровня внешнеэкономической деятельности и внедрение инновационных аспектов

для повышения эффективности вертикально интегрированных компаний. Основные шаги на пути совершенствования ведения внешнеэкономической деятельности экспортно-ориентированными предприятиями в Украине как со стороны государства, так и со стороны предприятия. С целью совершенствования внешней политики и выбора наиболее приоритетных направлений развития необходимо осуществить ряд мероприятий, направленных на развитие как исследований и разработок, так и научно-инновационной инфраструктуры и научно-технической интеграции предприятия, обеспечит такие результаты как: лидерство в показателях инновационной деятельности в Украине; разработка и использование современных технологий, позволяющих производить новые виды продукции; создание новых технологий, основанных на энергоэффективности и экологичности. Практическое значение полученных результатов предлагается последовательность действий вертикальноинтегрированной компании по повышению эффективности внешнеэкономической деятельности, предлагаются лучшие перспективные пути развития, разрабатываются предложения по совершенствованию внешней политики.

Ключевые слова: *менеджмент, внешнеэкономическая деятельность, вертикально интегрированных компании, налоги, фискальная служба, «единое окно».*

Summary. *Today the problem of an effectively functioning sphere of foreign economic activity both in Ukraine and in the international community is quite relevant, as such activities are carried out in today's global environment, which sets strict requirements for product quality, scientific and technological innovation and compliance with international standards. In modern conditions of society development, one of the main factors that helps to determine the competitiveness of the enterprise is the degree of growth of the foreign economic*

development system. The research used general theoretical methods of scientific knowledge: synthesis, deduction, induction and other methods.

The article is devoted to topical issues of foreign economic activity management of domestic vertically integrated companies in modern conditions. Steps on the way of simplifying the procedures for customs clearance of goods have been considered, a detailed study and definition of a clear system of transition and further interaction of the enterprise with the new web portal and customs are required. The mechanism of implementation of foreign economic activity management at a vertically integrated type enterprise is analyzed. Were reviewed of the peculiarities of the creation and implementation of the "Single Window for International Trade". The importance of improving the professional level of foreign economic activity and the introduction of innovative aspects to improve the efficiency of vertically integrated companies was emphasized. The main steps on the way of improving the conduct of foreign economic activity by export-oriented enterprises in Ukraine, both on the part of the state and on the part of the enterprise. In order to improve foreign policy and select the most priority areas of development, it is necessary to implement a number of measures aimed at developing both research and development and research and innovation infrastructure and scientific and technical integration of the enterprise, which will provide results such as: leadership in indicators innovation activity in Ukraine; development and use of modern technologies that allow the production of new types of products; creation of new technologies based on energy efficiency and environmental friendliness.

Practical significance of the obtained results: the sequence of actions of the vertically integrated company for increase of efficiency of foreign economic activity, the best perspective ways of development is offered, offers on improvement of foreign policy are developed.

Key words: *management, foreign economic activity, vertically integrated companies, taxes, fiscal service, "single window".*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема ефективно функціонуючої сфери зовнішньоекономічної діяльності як в Україні, так і в міжнародній спільноті є досить актуальною, оскільки така діяльність здійснюється в сучасному глобальному середовищі, що висуває жорсткі вимоги щодо якості продукції, її науково-технічного нововведення та відповідності вимогам міжнародних стандартів. В сучасних умовах розвитку суспільства, одним із основних чинників, який допомагає визначити конкурентоспроможність підприємства, є ступінь зростання системи розвитку ЗЕД. Водночас, зростання зовнішньоекономічного розвитку підприємства та вміння ефективно ним управляти, як правило потребують більше затрат, а саме: збільшення витрат часу, організаційних та фінансових ресурсів, структурних та інституційних змін.

Аналіз досліджень і публікацій. Підвищення уваги зі сторони вітчизняних та зарубіжних вчених на рахунок питань системи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств як невід'ємної складової як фінансового стану фірми так і національної економіки в цілому припало на початок ХХІ століття. Питаннями розвитку системи зовнішньоекономічної діяльності підприємства, їхніми методичними й організаційними аспектами, займалися українські вчені такі як: Вівчар О.Й. [6], Бахтарі Е.А. [3], Гребельник О.П. [7], Пожуєва Т.О. [8], Ткаченко А.М. [8] та інші. Однак, незважаючи на те, що у сфері управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств одержано вагомні наукові результати, у сучасній науці потребують подальшого дослідження питання наукового обґрунтування процесу стратегічного планування та управління ЗЕД підприємств у нестабільному ринковому середовищі. Необхідність узагальнення і розвитку теоретичних положень та розробка науково-методичних підходів до вдосконалення процесів стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю вертикальноінтегрованих компаній

визначає актуальність теми дослідження, її теоретичне та практичне значення.

Метою статті є дослідження та розробка рекомендацій щодо менеджменту зовнішньоекономічної діяльності вертикальноінтегрованих компаній.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Зважаючи на те, що в Україні наявний досить непрозорий та громіздкий процес митного оформлення продукції, що експортується, на нашу думку, доцільним є запровадження єдиної електронної системи реєстрації та оформлення товарів в митному режимі експорту. Законом України від 06.09.2018 «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо впровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України» [1], було прийняте рішення щодо створення «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі».

Відповідно до даного закону Державна фіскальна служба має завдання протягом 6 місяців після введення Закону в дію створити та забезпечити роботу державному інформаційному веб-порталу «Єдине вікно міжнародної торгівлі». На фіскальну службу також покладений і обов'язок по адмініструванню даного порталу. До обов'язків ДФС України також входить визначення кодів товарів УКТ ЗЕД, переміщення яких через митний кордон має певні заборони або обмеження, а також відкрите та чітке оприлюднення на сайті служби переліків визначених заборон та обмежень [2].

Введення в дію Єдиного вікна повинне скасувати необхідність подання суб'єктами ЗЕД або найнятим ними митними брокерами паперових документів, що видані одним державним органом для подання іншому. Більш того, для зменшення кількості процедур прикордонного

контролю товарів даним законом зменшується кількість органів контролю на кордоні.

На сьогоднішній день принцип «єдиного вікна» використовується при переміщенні товарів автомобільним транспортом. Повний перехід на митне оформлення за принципом «єдиного вікна» має відбутися до кінця 2021 року [2].

Введення даного вікна є надзвичайно важливим для діяльності вертикальноінтегрованих підприємств, адже воно дозволяє уникнути багатьох бюрократичних процедур при експортуванні товарів. На рис. 1 наведена схема дій вертикальноінтегрованої компанії при оформленні продукції на експорт.

Отже, перші кроки на шляху спрощення процедур митного оформлення товарів зроблено, необхідним є детальне опрацювання та визначення чіткої системи переходу та подальшої взаємодії підприємства (відповідальних осіб) з новим веб-порталом та митницею.

Рис. 1. Схема роботи підприємства з «Єдиним вікном міжнародної торгівлі»

Зважаючи на критичну необхідність реформування валютного законодавства, вважаємо надзвичайно прогресивним кроком прийняття закону «Про валюту і валютні операції», який передбачає лібералізацію

валютного регулювання в Україні і, тим самим, покращення умов для ведення бізнесу в нашій країні. Наступним важливим кроком для покращення умов регулювання ЗЕД в нашій країні повинен стати перехід до запровадження рекомендацій ОЕСР по протидії BEPS, а також єдиного механізму автоматичного обміну фінансовою інформацією [3].

BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) стосується стратегій податкового планування підприємств, які використовують прогалини в податкових правилах для штучного переміщення прибутку в місця з низьким або відсутнім оподаткуванням (офшори). Хоча більшість даних стратегій є по своїй суті законними, це підриває справедливість та цілісність податкових систем, оскільки підприємства, які працюють за кордоном, можуть використовувати BEPS для отримання значних конкурентних переваг над підприємствами, що працюють на внутрішньому рівні. Окрім того, уникнення сплати податку на прибуток великими корпораціями підриває довіру до податкової системи інших (менших) суб'єктів підприємницької діяльності [4].

Дана проблема є надзвичайно актуальною для української економіки, адже виведення прибутків в офшори є одним із основних чинників неотримання бюджетом країни значної кількості надходжень.

Розроблені в контексті проєкту ОЕСР/G20 BEPS 14 кроків, які надають урядам внутрішні та міжнародні інструменти для запобігання ухилення від сплати податків, забезпечуючи оподаткування прибутку тоді, коли здійснюється економічна діяльність, що безпосередньо генерує даний прибуток (створює цінність), табл. 1.

Автоматичний обмін фінансовою інформацією за міжнародними стандартами (Common Reporting Standard) запрацював в Україні починаючи з 2020 року. Дані стандарти були розроблені ОЕСР та схвалені G20. Перший такий обмін податковою інформацією повинен відбувся наприкінці 2019 року [5].

Common Reporting Standard [6] був розроблений у відповідь на запит G20 та затверджений Радою ОЕСР у 2014 році. Даний стандарт закликає країни отримувати інформацію від фінансових установ та щорічно автоматично обмінюватися цими даними. Даний стандарт визначає інформацію про фінансовий рахунок для обміну, фінансові установи, що притягуються до звітування, різні типи рахунків та платників податків, а також процедури, яких слід дотримуватися фінансовим установам.

Таблиця 1

14 кроків проєкту ОЕСР/G20 BEPS

Назва	Зміст
1. Explanatory statement	проєкт ОЕСР створює єдиний набір консенсусних міжнародних податкових правил для захисту податкових баз, пропонуючи ще більшу визначеність та передбачуваність платників податків
2. Digital economy	стосується податкових проблем цифрової економіки та визначає основні труднощі, які створює цифрова економіка для застосування існуючих міжнародних податкових правил.
3. Hybrids	рекомендації стосовно розробки внутрішніх правил для нейтралізації наслідків дії гібридних інструментів та суб'єктів (наприклад, подвійного оподаткування, подвійного вирахування, довгострокового відстрочення).
4. Cfc rules	рекомендації щодо посилення правил оподаткування контрольованих іноземних корпорацій (CFC).
5. Interest deductions	загальний підхід, заснований на передових практиках запобігання використанню процентних витрат, наприклад, для досягнення надмірних відсоткових відрахувань.
6. Harmful tax practices	робота над шкідливими податковими практиками та пільговими режимами.
7. Treaty abuse	розробка типових договірних положень та рекомендацій щодо встановлення внутрішніх правил для запобігання зловживанню договорами.
8. Permanent establishment status	внесення змін до визначення постійного представництва.
9. Transfer pricing	вказівки щодо трансфертного ціноутворення (з метою встановлення відповідності результатів трансфертного ціноутворення та формування цінності нематеріальних активів, у тому числі і по транзакціям з високим рівнем ризику).
10. Beps data analysis	встановлення методології для збору та аналізу даних про BEPS та заходів для їх вирішення, розробка рекомендацій щодо показників масштабу та економічного впливу BEPS та забезпечення інструментів для моніторингу та оцінки ефективності та економічного впливу заходів, вжитих для протидії BEPS на постійній основі.
11. Disclosure of aggressive tax planning	рекомендації щодо розробки обов'язкових правил розкриття інформації про агресивні схеми податкового планування з урахуванням адміністративних витрат бізнесу та використання досвіду зростаючої кількості країн, які мають такі правила.

12. Transfer pricing documentation	переглянуті рекомендації стосовно документації, включаючи шаблони для звітності по країнам, з метою підвищення прозорості податкової звітності.
13. Dispute resolution	розробка рішень, спрямованих на усунення перешкод, які заважають країнам вирішувати суперечки, пов'язані з договорами.
14. Multilateral instrument	аналіз правових питань, пов'язаних із розробкою багатостороннього інструменту, який дає змогу країнам упорядкувати виконання заходів, прийнятих у рамках протидії BEPS.

Джерело: за матеріалами [4]

Згідно з положеннями Стандарту, фінансові установи мають передавати, крім усього іншого, таку інформацію про клієнтські рахунки: ім'я, дата та місце народження, адреса проживання, ідентифікаційний номер власника; усі види отриманого доходу від комерційної діяльності; номери рахунків; доходи від інвестиційних операцій; залишок на рахунку на кінець звітного року [5].

Проте навіть отримавши інформацію в рамках запровадження Стандарту, фіскальні органи України навряд чи зможуть ефективно використовувати її з метою оподаткування, адже чинне законодавство має зазнати відповідних змін у відповідь на провадження положень Стандарту. Отже наступним важливим кроком на рівні держави повинно стати відповідне оновлення законодавчої бази з оподаткування.

Безумовно, впровадження кроків на державному та міжнародному рівнях має значний вплив на покращення умов для ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємств, проте основним та найбільш ефективним наразі є саме внутрішнє удосконалення підприємств.

Для вертикальноінтегрованих компаній важливим є підвищення професійного рівня ведення зовнішньоекономічної діяльності та впровадження інноваційних аспектів для підвищення її ефективності.

Схема (рис. 2) ілюструє реалізацію роботи відділу ЗЕД на експортоорієнтованих підприємствах. Дана схема включає декілька основних етапів (визначення цілей та мети, оцінка наявних можливостей та ризиків, розробка напрямків, реалізація ЗЕД, оцінка ефективності

подальше вдосконалення. Також на схемі проілюстроване місце законодавчого регулювання та звітності підприємства в механізмі управління зовнішньоекономічною діяльністю.

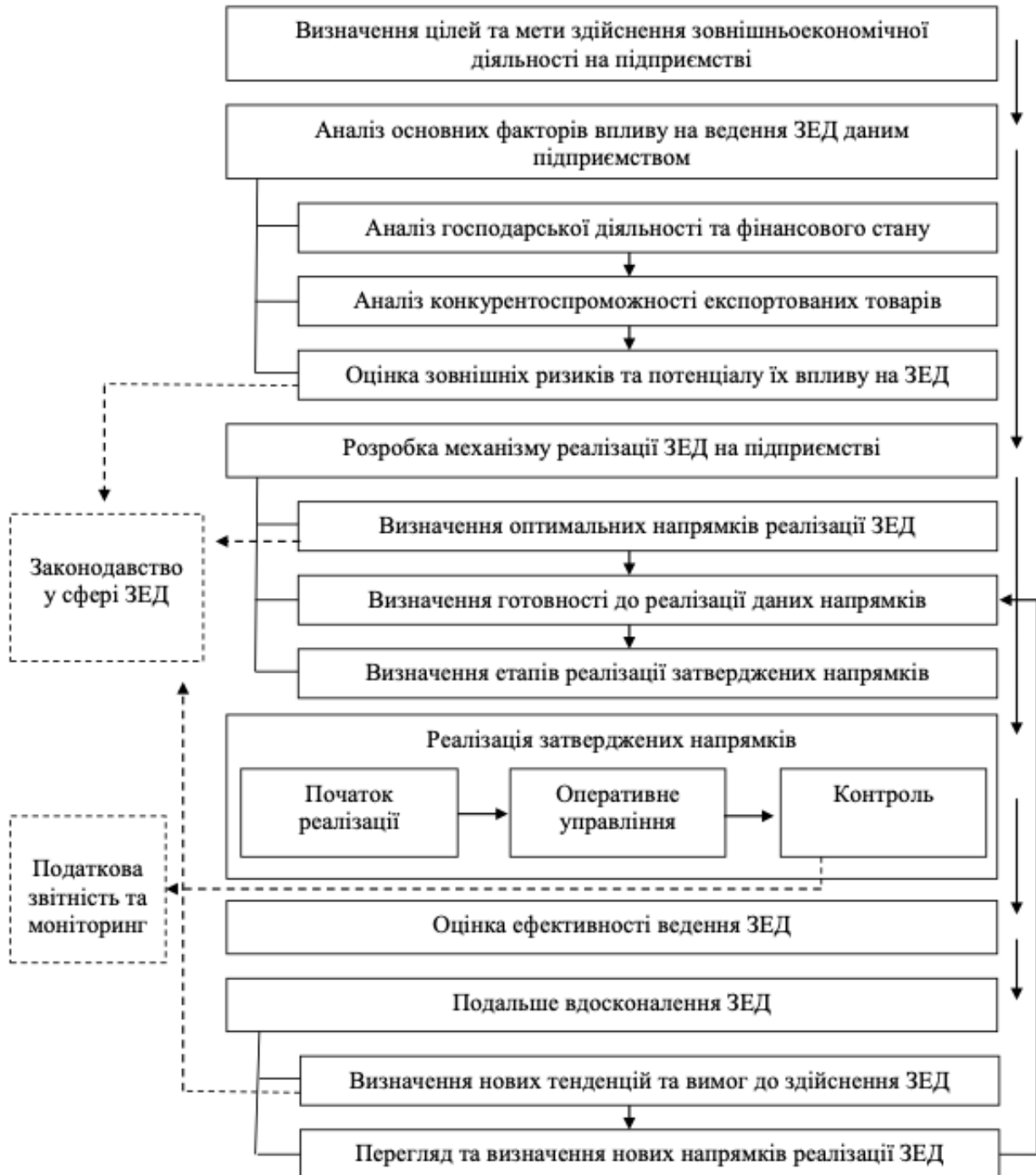

Рис. 2. Механізм реалізації управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві [6]

Зважаючи на структуру відділу ЗЕД та керівництва підприємства в цілому, дана схема може бути вдосконалена за рахунок розподілу етапів між підрозділами. Також при окресленні роботи відділу з управління ЗЕД, кожен з етапів може бути деталізованим по необхідності. Будь-які взаємодії з суб'єктами та факторами зовнішнього середовища також можуть бути додані до загальної схеми.

Висновки. Отже, основними кроками на шляху удосконалення ведення ЗЕД експортоорієнтованими підприємствами в Україні мають стати наступні:

- з боку держави: ведення в роботу та забезпечення подальшого ефективного функціонування системи «Єдиного вікна» для міжнародної торгівлі; введення в дію та подальше вдосконалення валютного законодавства; впровадження принципів протидії BEPS; долучення до єдиного механізму автоматичного обміну фінансовою інформацією; створення спрощеної системи інформування підприємств про зміни у сфері ЗЕД; налагодження комунікації між різними державними органами, що займаються моніторингом, контролем та законотворенням у сфері ЗЕД.
- з боку підприємства: створення та забезпечення ефективної діяльності відділу зовнішньоекономічної діяльності; проведення детального аналізу господарської діяльності та фінансового стану задля встановлення можливостей реалізації ЗЕД підприємством; оцінка факторів зовнішнього середовища з метою окреслення ризиків та можливостей їх настання; моніторинг законодавчої бази та постійне оновлення існуючої схеми ЗЕД у відповідності з новими вимогами; посилення прозорості в звітності підприємства; вивчення можливостей для подальшої диверсифікації експорту та підвищення конкурентоздатності експортованого товару; забезпечення чіткого ведення звітності по зовнішньоторговельним операціям та здійснення

періодичного аналізу даної звітності з метою надання вчасної та точної оцінки ефективності ведення зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві.

Варто також відзначити декілька позитивних тенденцій у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності. По-перше, це перспектива спрощення митного оформлення експорту за допомогою введення системи «Єдиного вікна міжнародної торгівлі». По-друге прийняття нового валютного законодавства, яке значно спрощує та лібералізує валютне регулювання в країні. Дане законодавство є запорукою спрощення ведення бізнесу всередині країни, що є визначним кроком на шляху розвитку ЗЕД в Україні. Також важливо відзначити і зміни в податковому законодавстві, які також матимуть деякі позитивні наслідки для підприємств та держави в цілому. Зміни в законодавстві є надзвичайно важливими на шляху покращення ведення ЗЕД, адже нормативне поле є одним із основних факторів для визначення передумов діяльності вітчизняних промислових підприємств та оцінки сприятливості середовища для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19> (дата звернення 11.01.2021).
2. ДФС запровадить «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» - повідомлення Прес-служби Державної фіскальної служби України від 06.07.2018. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentrv/novini/343017.html> (дата звернення 21.01.2021).

3. Бахтарі Е. Валютна лібералізація – перехід до режиму вільного руху капіталу в Україні. 2018. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60027584> (дата звернення 14.01.2021).
4. About the Inclusive Framework on BEPS: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2018 URL: <http://www.oecd.org/tax/beps/beps-about.htm> (дата звернення 11.01.2021).
5. Автоматичний обмін інформацією між фіскальними органами планується розпочати з 2020 року // Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України від 28.09.2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250306535> (дата звернення 15.01.2021).
6. Вівчар О. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/290/2/ГЕВ_2009_No2-O_Shepherd-Key_aspects_of_improving_the_efficiency_24.pdf (дата звернення 19.01.2021).
7. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=146662 6 (дата звернення 17.01.2021).
8. Ткаченко А.М., Пожуєва Т.О. Просторові аспекти економічної стійкості підприємства // Держава та регіони. 2017. URL: http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/6136/1/Ткаченко_Pozhuyeva_Spatial_Aspects_of_Economic_Viability.pdf (дата звернення 09.01.2021).

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Mytnoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zaprovadzhennia mekhanizmu «iedynoho vikna» ta optymizatsii zdiisnennia kontrolnykh protsedur pry peremishchenni tovariv cherez mytnyi kordon Ukrainy. [Law of Ukraine "About modification of the Customs code of Ukraine and some other laws of Ukraine concerning introduction of the mechanism of "single window" and optimization of implementation of control procedures at movement of the goods across customs border of Ukraine"]. Available: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19> [Accessed 11.01.2021]
2. DFS zaprovadyt «Iedyne vikno dlia mizhnarodnoi torhivli» - povidomlennia Pres-sluzhby Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy vid 06.07.2018. [The SFS will introduce a "Single Window for International Trade" - a statement from the Press Service of the State Fiscal Service of Ukraine dated July 6, 2018]. Available: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/343017.html> [Accessed 21.01.2021]
3. Bakhtari E. (2018). Valiutna liberalizatsiia – perekhid do rezhyму vilnoho rukhu kapitalu v Ukraini. [Currency liberalization – the transition to a regime of free movement of capital in Ukraine]. Available: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60027584> [Accessed 14.01.2021]
4. About the Inclusive Framework on BEPS: Organisation for Economic Co-operation and Development 2018. Available: <http://www.oecd.org/tax/beps/beps-about.htm> [Accessed 11.01.2021]
5. Avtomatychnyi obmin informatsiieiu mizh fiskalnymy orhanamy planuietsia rozpochaty z 2020 roku. [Automatic exchange of information between fiscal authorities is scheduled to begin in 2020]. Yedynyi veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy vid 28.09.2017. Available: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250306535> [Accessed 15.01.2021]

6. Vivchar O. (2009). Osnovni aspekty pidvyschennia efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv. [The main aspects of increasing the efficiency of foreign economic activity of enterprises]. Available:http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/290/2/GEB_2009_No2-O_Shepherd-Key_aspects_of_improving_the_efficiency_24.pdf [Accessed 19.01.2021]
7. Grebelnik O.P. (2008) Osnovi zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti. [Bases of foreign trade activities]. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1466626 [Accessed 17.01.2021]
8. Tkachenko A.M., Pozhuyeva T.O. (2017) Prostorovi aspekti ekonomichnoyi stijkosti pidpriyemstva. [Spatial aspects of economic stability of the enterprise]. Derzhava ta regioni. URL: http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/6136/1/Tkachenko_Pozhuyeva_Spatial_Aspects_of_Economic_Viability.pdf [Accessed 09.01.2021]